

Kunst en Klimaat

Model Earth van Katja Novitskova

Kunstenaars zijn meesters in het visualiseren, verbeelden en overtuigen. Met hun werk vertellen ze verhalen die beklijven. Als het gaat om het klimaat is hun benadering niet per se wetenschappelijk, maar is het ze eerder te doen om bewustwording. Ook Katja Novitskova maakt zich zorgen om klimaatverandering en de bedreiging van de natuur door de mens. In haar werk benadrukt zij de relatie tussen ecologie, natuur en technologie. Daarvoor maakt ze gebruik van found footage, algoritmen en artificial intelligence. Tijdens haar solotentoonstelling in het Fries Museum valt haar originele aanpak pas goed op.

Etienne Boileau

Het gesprek met Katja Novitskova (Estland, 1984) vindt plaats in haar atelier in het ISO-gebouw, verzamelplaats voor kunstenaars in Amsterdam-West. Kortgeleden is ze definitief naar Amsterdam verhuisd vanuit Berlijn. We praten over haar werk en over haar eerste grote Nederlandse solo-expositie in het Fries Museum met de overkoepelende titel *Model Earth* die vanaf maart plaats gaat vinden.

Assemblages

Na een studie semiotiek in Estland kwam Novitskova naar Nederland waar zij een opleiding graphic en media design volgde. Kunst bleek toch het beste medium voor haar om zich in uit te drukken, en dus kwam er nog een vervolgjaar aan de Rijksakademie bij.

Waar gaat je werk precies over?

"Ik ben als kunstenaar al tien jaar actief; mijn huidige werk heeft zich in de loop der jaren ontwikkeld. Ik maak visuele kunst gebaseerd op natuur en technologie, daarin stel ik de volgende vragen: 'Wat is natuur, wat is kunst en hoe kan ik daarbij technologie in de vorm van algoritmen toepassen?' Uiteindelijk kom ik zo tot heel specifiek beeldmateriaal - zogenaamde *patterns of activation* - die je in mijn werk terugvindt. Mijn assemblages activeren de menselijke geest en veroorzaken een emotionele respons bij de toeschouwer. Hedendaagse kunst is daar uitermate geschikt voor. Ik speel met de beschouwer door een nogal simplistisch beeld voor te schotelen, waarin humor te ontdekken valt en dat soms zelfs enigszins stupide is. Die vraagt zich dan af: 'Is dit kunst?'"

Je sprak net over assemblages, wat assembleer je precies?

"Ik assembleer teksten en objecten met bestaand beeldmateriaal van internet; ik maak er iets nieuws mee met een andere betekenis dan die van de losse elementen. Denk aan een foto van een mooi dier of een wetenschappelijke foto van internet. Die foto's print ik, vergroot ik, snijd de vorm uit en bewerk die zo dat het een sculptuur wordt die los in de ruimte staat. Meestal gaat het om vrij simpele voorstellingen die ik als kunst de kunstwereld inbreng."

Visuele informatie

Hoewel Novitskova zich wel degelijk een verhalenverteller voelt, geeft zij aan dat er in haar werk nooit een lineair verhaal te ontdekken valt. Sommige afbeeldingen zijn gegenereerd door *artificial intelligence*, waarmee ze robotachtige, semi-biologische wezens creëert.

Dus zo'n object bestaat uit allerlei afzonderlijke verhaaldelen?

"Klopt, die verschillende verhaaldeeltjes verweef ik tot een geheel nieuwe visuele ervaring. Neem de sculpturen van elektronische baby-

Katja Novitskova, *Potential Worlds*, foto Stefan Altenburger

Katja Novitskova, foto Lutz Leitman

schommeltjes. Die komen oorspronkelijk van een verzorgingsproduct voor baby's. Ik heb die schommeltjes naar mijn studio laten komen en uit elkaar gehaald tot alleen het skelet overbleef. Vervolgens heb ik in mijn studio elementen ontwikkeld waarmee ik die schommels heb gedecoreerd: een *readymade* assemblage."

Spelen mensen ook een rol in je werk?

"Ik vind het interessant te onderzoeken hoe mensen visuele informatie verwerken. Hoe zien ze een combinatie van pixels op een scherm? Als een kunstwerk of gewoon een eenvoudig beeld? Wanneer is iets visueel geweldig en wanneer wordt het kunst in de ogen van het publiek? Ik onderzoek de rol van het publiek dat dit soort simpele visuele informatie gebruikt om onze wereld en de eigen leefwereld met alle natuur daarin in kaart te brengen. Welke visuele informatie is daarbij doorslaggevend? Zo kan een met uitsterven bedreigde kikker uit het Amazonegebied ineens een onderdeel worden van onze beschaving. In plaats van dat het beestje met rust gelaten wordt, wordt het een symbool voor hoe wij omgaan met het tropisch regenwoud."

De rol van de kunstwereld

De meeste kunstenaarspraktijken hebben geen goede invloed op de *ecological footprint* van de kunstenaar. Er wordt opmerkelijk veel gevlogen en kunstenaars gebruiken vaak schrikbarend vervuilende materialen zoals styrofoam, polyurethaan-schuim of epoxyhars.

Gebruik jij ook toxische materialen voor je werk?

"Ik maak voor mijn werk gebruik van epoxyklei en ben me heel goed bewust van de negatieve impact die dat op het klimaat heeft. Kijk je om je

heen dan zie je dat er veel te snel allerlei nieuwe stoffen zijn ontwikkeld, waar we helemaal geen antilichamen voor hebben. Zo zijn onze lichamen het niet gewend om bloot gesteld te worden aan microplastics."

En het menselijk gedrag als het gaat om de natuur en biodiversiteit?

"Op dat punt beschadigen we onszelf. Denk aan de luchtvervuiling die schaadt de gezondheid van onze kinderen en toekomstige generaties. De genetische code van sommige organismen is ook aan het veranderen. Ik heb zelf een kind, vrienden in Oekraïne, en ik maak me zorgen als ik nu om me heen kijk. Ik geloof niet dat dit soort catastrofes niet te vermijden zijn. Er is beslist iets aan te doen, er moet een toekomst zijn."

Heeft kunst een functie als het gaat om het tegengaan van klimaatopwarming?

"De rol van kunst is in dit opzicht nogal ambivalent. Kunst is in zichzelf niet per se positief. Wel kan kunst dienen als een middel om ergens de aandacht op te vestigen, om onderwerpen te verbeelden en te agenderen. Sommige ideeën worden opgepikt door trendsetters in de kunstwereld. Daardoor kunnen anderen die ideeën weer zien tijdens een expositie en daarna sippelt het mogelijk door bij het grote publiek en wordt het onderdeel van de massacultuur. Zoals het werk van Marlene Dumas; zij heeft een hele menselijke benadering en praktisch iedereen kent het."

Model Earth

Voor de nieuwe serie *Earthware*, die speciaal voor de tentoonstelling gemaakt is, heeft Novitskova gebruik gemaakt van een database met

foto's van herten en andere dieren, gegenereerd door automatische nachtcamera's in de Veluwe en in natuurgebieden buiten Nederland. Ze werden later door haar geïdentificeerd op soort. De composities zijn vervreemdend en de ogen van de dieren lichten op. De werken zijn vervaardigd met behulp van epoxyklei, een synthetisch en vervuilend materiaal. Vandaar de ietwat cynische titel van de expositie, want bijna alles op deze tentoonstelling is niet natuurlijk, maar juist met behulp van de nieuwste technologieën tot stand gekomen.

Hoe heb je deze werken uit de serie Earthware tot stand gebracht?

De database heeft met behulp van een bestaand algoritme de herten eruit gehaald. Om het algoritme te trainen heb ik een index gemaakt van de dataset en ingevoerd wat precies een hert is. Door die analyse van de data, die ik honderden keren als vrijwilliger online heb uitgevoerd op het internet, kreeg ik de kans om er bijzondere foto's uit te halen. Ik heb een assemblage gemaakt door zelfgemaakte tekeningen naast de voorstelling van het gefotografeerde dier te plaatsen door middel van transfers. De tekening is eveneens via een algoritme tot stand gekomen. Op de tentoonstelling laat ik vier van dergelijke werken zien. Daarnaast toon ik een mix van werk dat in bruikleen is gegeven door internationale verzamelaars en naast nieuwe ook enkele bestaande werken. Daaronder de omvangrijke installatie *Pattern of Activation*, die voor het eerst werd getoond in het Migros Museum in Zürich in 2020.

Katja Novitskova, *Model Earth*, Fries Museum, 11 maart t/m 3 september 2023 www.friesmuseum.nl